

Suriyede Türklere ait emlak ile Türkiyede Suriyelilere ait emlak hakkında Fransa Hükûmetile Ankarada aktedilen itilâfname hakkında kanun

(*Resmî Gazete ile neşir ve ilânı : 19/I/1933 - Sayı : 2308*)

No.
2089

Kabul tarihi
9 - I - 1933

BİRİNCİ MADDE — Suriyede Türklere ait emlak ile Türkiyede Suriyelilere ait emlak hakkında Fransa Hükûmetile Ankarada 27 teşrinievvel 1932 tarihinde akit ve imza edilmiş olan itilâfname kabul ve tasdik edilmiştir.

İKİNCİ MADDE — İşbu kanun neşri tarihinden muteberdir.

ÜÇÜNCÜ MADDE — İşbu kanunun icrasına Dahiliye, Hariciye ve Maliye vekilleri memurdur.

11 kânunusani 1933

İTİLÂFNAME

Türkiye Cümhuriyeti Reisi ile Fransa Cümhuriyeti Reisi Türkiyedeki Suriyeli emlakı ile Suriyedeki Türklere ait emlak mesailinin heyeti umumiyesinin nisfetkârane ve amelî bir surette tesviyesine tevessül etmeği arzu eylediklerinden bu bapta bir itilâfname aktine karar vermişler ve karşılıklı murahhasları olarak:

Türkiye Reisi Cümhuru;

Hariciye vekili ve İzmir mebusu Doktor Tefik Rüşti Beyefendiyi,

Fransa Reisi Cümhuru;

Fransa Cümhuriyetinin Ankara büyük elçisi, Lejyon dönör nişanının Komandor rütbesini hâmil Müsyü Louis Charles Pineton de Charmbreun'ü tayin etmişlerdir.

Müşarileyh murahhaslar usulüne muvafık görülen salâhiyetnamelerini birbirine tebliğ ettikten sonra atideki ahkâmı kararlaştırmışlardır:

Birinci fasıl

Suriye ve Lübnandaki Türk emlakı

Madde — 1

Türk tebaasına ve Lozan muahedenamesinin 31 inci maddesinde istihdaf edilen Türk optanlarına ait gayrimenkuller üzerine Suriye ve Lübnanda halen mevzu tahdidî tedbirler, işbu itilâfnamenin mevkii meriyete vazımdan itibaren, aşağıdaki 8 inci maddenin 1 inci fıkrasında muharrer müddetler zarfında, kaldırılacaktır.

Madde — 2

Suriye ve Lübnanda kâin köylere müştereken sahip olup ta Lozan muahedenamesinin 33 üncü maddesine tevfikân ikametgâhlarını Suriye ve Lübnan hudutları haricine nakletmiş bulunan Türk

optanları, haklarını serbestçe tasarruf etmek salâhiyetini muhafaza edecekler ve bu hakları bizzat veya vekilleri marifetile istimal eyleyeceklerdir.

Madde — 3

Suriye ve Lübnanda kâin mülklerine ve gayrimenkullerine esbabı mücbireden dolayı işletmeği ve aynı haklarını istimal eylemeği temin edememiş olan Türk tebaa ve optanları mezkûr sebep dolayısıyla metruk veya mahlûl addedilmiş olan gayrimenkul emval ve haklarına tekrar tesahup edeceklerdir.

İkinci fasıl

Türkiyede kâin Suriyeli emlâki

Madde — 4

30 mayıs 1926 tarihli Ankara itilâfnamesi ahkâmına tevfikân hakkı hiyarlarını Osmanlı İmparatorluğundan ayrılmış ve Fransa Cümhuriyeti idaresi altına vazedilmiş memleketlerde meri tabiiyet lehine istimal etmiş eşhasa ait gayrimenkuller üzerinde serbestçe tasarruf hakkını tahdit zımında halen Türkiyede mevzu tedbirler işbu itilâfnamenin mevkii meriyete vazından itibaren ve aşağıdaki 8 inci maddenin 1 inci fıkrasında muharrer müddetler zarfında kaldırılacaktır.

İşbu maddenin yukarıdaki fıkrasında istihdaf edilen eşhas, Türkiyede kâin olup hakkı hiyarın istimali tarihinden sonra vaziyet muamelesine uğramış olan mülklerine ve gayrimenkul mallarına ve kezalik vaziyet tarihinden beri bir makam tarafından tahsil edilmiş bulunan icar bedellerine tekrar tesahup edeceklerdir.

Madde — 5

Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan ve Fransa Cümhuriyeti idaresi altına vazolunan arazide 30 teşrinievvel 1914 tarihinde yerleşmiş olup, Lozan muahedenamesininin 30 uncu maddesi mucibince bu arazide meri tabiiyeti iktisap etmiş bulunan her asıldan Türk tebaasın ve Lozan muahedenamesininin mevkii meriyete girdiği tarihte, en aşağı bir seneden beri Suriye veya Lübnanda ikamet etmekte olup ve kendileri yahut pederleri bu memleketlerde mütevellit bulunan ve Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan ve Fransa Cümhuriyeti idaresi altına vazedilmiş olan arazide meri tabiiyeti Lozan muahedenamesininin 30 uncu maddesi mucibince iktisap etmiş bulunan Türk tebaasın ve kezalık mezkûr muahedenamenin 32 ve 34 üncü maddelerinde istihdaf edilen optanlara ait bulunan emlâk üzerinde serbestçe tasarruf hakkını tahdit zımında Türkiyede halen mevzu tedbir, işbu itilâfnamenin mevkii meriyete vazından itibaren ve aşağıdaki 8 inci maddenin birinci fıkrasında muharrer müddetler zarfında kaldırılacaktır.

İşbu maddenin evvelki fıkrasında istihdaf edilen eşhas, Türkiyede kâin olup ta Lozan muahedenamesininin mevkii meriyete konulması tarihinden sonra vaziyet muamelesine uğramış olan mülklerine ve gayrimenkul mallarına ve kezalik vaziyet tarihinden itibaren bir makamı resmî tarafından tahsil edilmiş icar bedellerine aynı tarihten itibaren tekrar tesahup edeceklerdir.

Madde — 6

Evvelki ahkâm mucibince iadeleri icap eden gayrimenkuller 4 üncü ve 5 inci maddelerde tesbit edilen tarihlerden sonra tasfiye edilmiş iseler, veya bunlar istimlâk, resmî, millî veya beledi emval meyanına ithal edilmiş olmak, yahut kıymetlerine tesir eden tahavvülâta uğramış bulunmak sebeble iade edilemezlerse hak sahipleri gayrimenkulün satış kıymetinin baliğini alacaklardır.

Gayrimenkulün satış kıymetinin baliği alâkadâr Hükûmet tarafından mülkün vaziyet günündeki hali nazarı dikkate alınarak tesbit edilecektir.

Teklif edilen meblâğ üzerinde ihtilâf çıktığı takdirde gayrimenkulün satış kıymetinin tahmini

mütekabilen Hükûmetle alâkadar taraf canibinden tayin olunacak iki ehli hibreye tevdi edilecektir. itilâf hâsıl olmamış bulunduğu takdirde bunlara kendileri tarafından müttefikan tayin olunacak veya anlaşamadıkları takdirde salâhiyettar mahkeme canibinden gösterilecek mehakimce makbul yeminli bir ehli hibreye ilâve olunacaktır.

Bu takdirde ehli hibrenin kararı ekseriyeti âra ile ittihaz olunacaktır. İki taraf karara muhalif oldukları takdirde onu alâkadar mahkeme nezdinde istinaf edebileceklerdir.

Bu takdirde bilmuvacehe ehlihibreye tarafından yapılan tahmin neticesinde tazminat olarak kararlaştırılan meblâğ davanın katî haline intizaren Devlet bankasına yatırılacaktır.

Madde — 7

4 üncü ve 5 inci maddelerde mevzubahs olup dahilî kanunların tatbiki dolayısıyla, 4 üncü ve 5 inci maddelerde tesbit edilen tarihlerden evvel gayrimenkulleri haciz, devir veya tasfiye edilmiş bulunan şahıslar, hizmetatı umumiyeye tahsis edilmemiş olan ve halen Hazine yedinde bulunan emlakete tahsis edilecekler ve gayrimenkulleri elden çıkarılmış veya bir amme hizmetine tahsis edilmiş olduğu takdirde Hazine kuyudatında namlarına işbu emlakın bedeli olarak yazılı bulunan meblâğı alacaklardır.

Madde — 8

İade keyfiyeti ve kezalet iadesi mümkün olmayan gayrimenkullerin kıymetlerinin baliğının tesbiti işbu itilâfnamenin alâkadar Hükûmetler tarafından mevkiî meriyete vazı tarihinden itibaren bir sene müddet zarfında karşılıklı olarak icra edilecektir. Mezkûr bedeller ile işbu itilâfnamenin 6 ncı ve 7 nci maddelerinin tatbiki neticesinde tediyesi muktazi meblâğ bu tarihten itibaren 18 ay zarfında tesviye edilecektir.

Bu meblâğlar ya peşin veya mukassat ve vadeli olarak yukarıda mezkûr müddet zarfında teydiye olunacaklardır. Aneak alâkadarın hesabında mukayyet bulunan ve yukarıdaki 7 nci maddeye tatbikan tediyesi lâzımgelen meblâğlar, geyrimenkulün vadeli satışının bedeline tekabül eylediği takdirde, alâkadar vadesi gelen senevî taksitler bedelini peşinen ve bakıyesini satış senesinde muayyen vadelere hülûlünde alacaktır, meğer ki vadesi henüz hülûl etmeyen taksitler üzerinden bu taksitler baliğının % 6 sına tekabül eden bir tenzilâta razı ola.

Ankaradaki Fransa büyük elçiliği Suriye ve Lübnanlı müstedilerin liste ve dosyalarını Türkiye Hariciye vekâletine tevdi edecektir. Türkiye Hükûmeti de kendi müstedilerinin liste ve dosyalarını lüzum olduğu takdirde, Fransa büyük elçiliğine tevdi etmek hakkını muhafaza eder.

Taleplerini takip ve iddialarını ispata medar olacak senedat, ukut, vesaik vesaireyi alâkadar hükûmetlere ibraz etmek hususunda müstedilere her türlü teshilât gösterilecektir.

Alâkadar hükûmetlerden her biri verilen kararları diğer devlet hükûmetine tebliğ edecektir. Talebin reddi halinde ret esbabını muhtevi bulunan hüküm işe müteallik dosyaya raptolunacaktır.

Alâkadar hükûmetlerden her biri kararları kendi müstedilerine tebliğ edecektir. Müstediler tebliğden itibaren mesafe müddetleri munzam olarak iki ay zarfında, haklarının sukutuna meydan kalmamak üzere, kendilerine taallük eden kararı kabul ettiklerini veya bilâkis ona itiraz eylediklerini hükûmetlerine bildirmekle mükellef bulunacaklardır.

Madde — 9

İşbu itilâfnamenin tatbikından doğan bütün ihtilâf ve itirazlar itilâfnamenin mevkiî meriyete vazından itibaren 18 aylık bir müddetin hitamından sonra, 30 mayıs 1926 tarihinde Ankarada imzalanmış dostluk ve iyi komşuluk mukavelesinin ikinci fıkrasında derpiş edilen komisyon tarafından orada derpiş edilmiş olan usul ve merasim dairesinde katî surette ve itiraz hakkı olmaksızın hükme bağlanacaktır.

Komisyon hükûmetlerin her biri tarafından ihtilâflı meselelerden ve onların müstedilerinin yapmış

oldukları istinaf keyfiyetinden haberdar edilecektir.

Komisyona reisi ittihaz olunan kararları hemen alâkadar devletlerin hükümetlerinden her birine tebliğ edecek ve onlar da tebliğ tarihinden itibaren bir ay zarfında işbu kararları mevkiî tatbika vazeyleyeceklerdir.

Madde — 10

Alâkadar hükümetler işbu itilâfnameye mevzu teşkil eden emlakın diğer devlet tebaasına ya biz-zat veya bir mümessil marifetile idare edilebilmesi zmnında kendi topraklarında, umumiyetle her türlü teshilat ibrazı için kendi idareleri altındaki makamlara lâzımgelen talimatı vereceklerdir. Bu maksatla bu gibi eşhasın mülklerinin arazisi üzerinde kâin bulunduğu Hükümet tarafından, inzibati ammeye muhalif bulunmadıkça ikamet müsaadeleri verilecektir. Bu takdirde hükümet tarafından kabul olunan vekil lâzımgelen müsaadeyi istihsal edebilecektir.

Madde — 11

Şurası mukarrerdir ki 1, 2, 3, 4 ve 5 inci maddelerde tadat edilen eşhas işbu maddelerde derpiş edilen şartlar dairesinde emlaklarına tesahup edecekler ve menkul malların iadesi hususunda memleketin kanunlarıyla muayyen turuku kanuniyeye tevessül hakkından müstefit olacaklardır.

Yukarıdaki fıkrada istihdaf edilen davalar ile alelûmum işbu itilâfnamenin mevzuuna taallûk eden davalar iskati hakka mahal kaimamak için, itilâfnamenin mevkiî meriyete vazı tarihinden itibaren iki sene zarfında salâhiyettar makamlar nezdinde ikame edilmek lâzımdır.

Bu davalara müteallik salâhiyeti adliye hususunda alâkadar Türk tebaaları Suriye ve Lübnan' da Fransız tebaası gibi muamele göreceklerdir.

Madde — 12

Suriye ve Lübnan' daki Türk optanları ile Türkiye'deki Suriyeli optanlara, hakkı hiyarlarını tabiiyeti lehine istimal etmiş oldukları Devletin arazisine ikametgâhlarını nakletmek üzere işbu itilâfnamenin mevkiî meriyete vazı tarihinden itibaren iki senelik bir müddet verilmiştir.

Madde — 13

İşbu itilâfname ahkâmı, Lozan muahedenamesine merbut 30 kânunusani 1932 tarihli Türk - Yunan ahali mübadele mukavelenamesinin akibetlerini tayin ettiği eşhasın emlakine tatbik olunmaz.

Madde — 14

İşbu itilâfname mümkün olduğu kadar süratle tasdik edilecek ve tasdiknameler Ankarada teati olunacaktır.

Madde — 15

Sonuncu tasdik tarihinden itibaren mevkiî meriyete girecek olan işbu itilâfnamenin tasdik tarihini Yüksek Âkit taraflardan her biri diğer tarafa geciktirmeksizin tebliğ edecektir.

Yukarıdaki ahkâmı tasdik etmek üzere murahhaslar bu itilâfnameyi imzalamışlar ve mühürleri ile mühürlemişlerdir.

Ankarada 27 teşrinievvel 1932 tarihinde iki nüsha olarak yapılmıştır.

Charles de Chambrun *Dr. Tefik Rüşti*

İMZA PROTOKOLÜ

Türk ve Suriyeli emvaline dair olan işbu itilâfnamenin II nei maddesinin I inci fıkrasına taallûku itibarile Türkiye Hariciye vekili bu metnin kendisi tarafından ancak memleketinde meri kavanin ve kavaide muvafık surette tatbik edilmesi şartile kabul edildiğini kaydetmek ister.

Müşarüleyh, temyiz mahkemesinin bir kararı ile de teyit edilmiş olan müstakir bir içtihadı mehakime istinaden, sahiplerinin henüz Türk tebaasından buldukları bir zamanda terketmiş oldukları menkul malların iadesine müteallik olarak ikame edilen davaları türk mahkemelerinin gayrikabili kabul telâkki ettiklerini beyan eylemeği bir vazife addeder.

Bundan maada aynı maddenin 3 üncü fıkrasına atfen Hükûmetinin 30 mayıs 1926 da Ankarada imza edilmiş olan dostluk ve iyi komşuluk mukavelenamesinin 4 üncü maddesinin son fıkrasına istinaden kazaî hususta Suriye ve Lübnandaki türk tebaası lehine talep eylemekte olduğu hukuk ve imtiyazlardan işbu 3 üncü fıkra ile feragat etmeği asla kastetmemiş olduğunu beyan eyler.

Ankara 27 teşrinievvel 1932

Dr. T. Rüştü

27 teşrinievvel 1932

Fransa büyük elçisi Kont de Chambrun Hazretlerine

Büyük elçi hazretleri,

Buğün imza edilen itilâfnamenin tatbiki neticesinde emlaklerine tekrar tesahup edecek olan mal sahiplerinden geçmiş seneler için bir gûna vargi talep edilmemesi hususunda Türk Hükûmetinin mutabık olduğunu zatiâîlilerine işar ile şeref kesbeylerim.

Hükûmetim mal sahiplerinin mülklerine tesahup ettikleri sene için verecekleri vergileri de istisnaen ancak senei maliye nihayetinde talep etmeğe kezalik amade bulunmaktadır.

İhtiramatı faikamın kabulünü rica ederim efendim.

Dr. T. Rüştü

27 teşrinievvel 1932

Türkiye Hariciye vekili Doktor Tevfik Rüştü Beyefendiye

Vekil Beyefendi,

Bu gün imza edilen itilâfnamenin tatbiki neticesinde emlaklerine tekrar tesahup edecek olan mal sahiplerinden geçmiş seneler için bir gûna vergi talep edilmemesi hususunda Türk Hükûmetinin mutabık olduğunu zati âlileri bu günkü tarihli bir mektupla bana bildirmek lûtfunda bulundular. Türk Hükûmeti mal sahiplerinin mülklerine tesahup ettikleri sene için verecekleri vergileri de istisnaen, ancak senei maliye nihayetinde talep etmeğe kezalik amade bulunmaktadır.

Hükûmetim namına senet ittihaz etmekle bahtiyar olduğum bu mektubun vusulünü işar ile kesbi şeref eylerim. İhtiramatı faikamın kabulünü rica ederim efendim.

Charles de Chambrun

Ankara, 27 teşrinievvel 1932

Türkiye Hariciye vekili Dr. Tevfik Rüştü Beyefendiye

Vekil Beyefendi,

Müzakere esnasında Türk heyeti murahhasası tarafından izhar edilen arzuya ittibaen, 8 inci maddede derpiş edilen müddetler zarfında Suriye ve Lübnanda kâin gayrimenkul emvalin kanunî mirasçısı olan Türk vatandaşlarının tescil suretile mezkûr gayrimenkuller üzerindeki mülkiyet hakkını halen Suriye ve Lübnanda Türk emlâki üzerine mevzu ademi tasarruf tedabiri dolayısıyla hiç bir müşkülâta maruz kalmaksızın tasdik ettirebileceklerini Hükûmetim namına zati âlilerine beyan ile şeref kesbeylerim.

Şurası mukarrerdir ki mezkûr tedabirin refine kadar mülkiyet hakkının istimali bu tedbirlere tâbi kalacaktır.

İhtiramatı faikamm kabulünü rica ederim efendim.

Charles de Chambrun

27 teşrinievvel 1932

Fransa büyük elçisi Kont de Chambrun Hazretlerine

Büyük elçi hazretleri,

Kanunî mirasların tescili hakkında zati âlilerinin göndermek lâtfunda buldukları bu günkü tarihli mektubun vusulünü işaret ile şeref kesbeylerim.

Bu mektubun muhtevi olduğu ahkâmı hükûmetim namına senet ittihaz eylemekle bahtiyarım.

İhtiramatı faikamm kabulünü rica ederim efendim.

Dr. Tevfik Rüştü

27 teşrinievvel 1932

Fransa büyük elçisi Kont de Chambrun Hazretlerine

Büyük Elçi Hazretleri,

Türk ve Suriye emlâk itilâfnamesinin 12 inci maddesine atfen, Türkiyede ikamet eden Suriye optanlarının ve Suriyede ikamet eden Türk optanlarının vaziyeti üzerinde Türk Hükûmetinin müzakereye girişmek ve mezkûr optanlar hakkında salıfuzzikir 12 inci maddede derpiş edilen müddetleri, mütakabiliyet şartile bir sene müddetle temdit etmek hususunda mutabık olduğunu beyan ile şeref kesbeylerim. Bu munzam müddet tarafeynin ittifakı ile tekrar temdit edilebilecektir.

Türk Hükûmetinin memaliki eenebiyede mütemekkin olup Lozan muahedenamesinde derpiş edilen Suriye lehine hakkı hiyarlarını kanunî müddetleri zarfında istimal edememiş bulunan aslen Suriye ve Lübnanlı olanların vaziyetlerinin de yukarıda mevzubahis müzakerat esnasında tetkik edilmesini kabul eylediğini ilâveye müsaraat eylerim.

İhtiramatı faikamm kabulünü rica ederim efendim.

Dr. Tevfik Rüştü

27 teşrinievvel 1932

Türkiye Hariciye vekili Dr. Tevfik Rüştü Beyefendiye

Vekil Beyefendi,

Türk ve Suriye emlak itilâfnamesinin 12 inci maddesine atfen Osmanlı İmparatorluğundan ayrılan ve Fransa Cümhuriyeti idaresi altına vazolunan arazide sakin Türk optanları ile Türkiyede sakin Suriyeli optanlar meselesini yeni müzakerat esnasında tekrar tetkik etmeğe Hükûmetimin hazır bulunduğunu beyan etmekle şeref kesbeylerim.

Salifüzzikir 12 inci maddede derpiş edilen müddetlerin Türk optanları lehine, müttefikan tekrar temdit edilebilmek üzere, daha bir sene için uzatılmasına Hükûmetim amadedir.

Enebi memleketlerde mütemekkin olup ta Lozan muahedenamesile tanınmış hiyar haklarını kanunî müddetler zarfında istimal edememiş bulunan aslen Suriyeli ve Lübnanlıların vaziyetlerinin yukarıda mezkûr müzakerat esnasında tetkik edilmesinde mutabık olduğuna dair Türk Hükûmetinin kendisine teminat vereceğini Hükûmetim ümit etmek ister.

İhtiramatı faikamın kabulünü rica ederim efendim.

Charles de Chambrun

<i>Cumhuriyet Reislğine yazılan tezkerenin tarih ve numarası</i>	:	10 - I - 1933 ve 1/472
<i>Bu kanunun nesir ve ilânının Başvekilliğe bildirildiğine dair Cumhuriyet Reislğinden gelen tezkerenin tarih ve numarası</i>	:	11 - I - 1933 ve 4/44
<i>Bu kanunun muzakerelerini gösteren zabıtların cilt ve sayfa numaraları</i>	:	Cilt Sayfa 11 56 12 28,42:43,46:49